

בבא מציעא ע"ט

השוכר חמור לרכוב ומתה בחצי הדרך

אמר רבה בר רב הונא בשם רב, השוכר את החמור לרכוב עליה ומתה בחצי הדרך, נותן לו שכר של חצי הדרך, ואין לשוכר על המשכיר אלא תרעומות שהשכיר לו חמור כחוושה. ושואלת הגמרא כיצד מדובר, אם השוכר מוצא כאן חמור אחר לשכור מהי התרעומת שיש לו?!. ואם אינו מוצא לשכור חמור אחר האם הוא צריך לתת למשכיר שכר? עונה הגמרא, שהשוכר אינו מוצא כאן חמור לשכור. והשוכר חייב לתת לו שכר, משום שהמשכיר יאמר לו אילו רצית לבוא עד כאן האם לא היית חייב לשלם לי שכר²⁷⁹.

כשארין בדמיה לקנות אחרת ורב לשיטתו שאין מכלים את הקרן

שואלת הגמרא, אם הוא אמר לו שהוא משכיר לו חמור סתם, הרי המשכיר חייב להעמיד לו חמור אחר. ואם אמר לו חמור זה, הרי אם יש בדמים של נבילה לקנות חמור כל שהוא, יקנה וישלים את דרכו שהרי הוא שיעבד לו חמור זה. ושנינו במשנה, מתה חייב להעמיד לו חמור אחר? מתרצת הגמרא, שאין בדמיה לקנות חמור אחר. שואלת הגמרא, אם יש בדמיה בכדי לשכור, ימכור שם השוכר את הנבילה, וישכור חמור, שהרי שיעבד לו חמור זה. ושנינו במשנה, מתה חייב להעמיד לו חמור אחר? עונה הגמרא²⁸⁰, שרב אמר זאת לשיטתו שאמר שלא מכלים את הקרן. והמשנה שאומרת, חייב להעמיד לו חמור אחר, מדברת כשמתה בעודה בבית הבעלים. והבעלים מוסיף ולוקח חמור ולא מכלים את הקרן. אבל לא מוכרים אותה ומוציאים את המעות לשכור בהמה אחרת.

שכר חמור ומת' בחצי הדרך רב א' אם יש בדמיו השוכר את החמור ומתה לו בחצי הדרך, לקנות יקנה ולא ישכור שמואל א' ישכור

רב אמר אם יש בדמיה לקנות חמור יקנה, ואם יש בדמיה לשכור לא ישכור. ושמואל אמר, אפילו אם יש בדמיה לשכור ישכור. רב סבר שלא מכלים את הקרן, ושמואל סבר שמכלים את הקרן. מקשה הגמרא ממה ששנינו, מי שמשכן לחברו אילן כמו משכנתא של סורא שכותבים בה, 'במשלם שניי אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף', והאילן יבש או נקצץ. אסור לשניהם לבקע עצים ולשרוף אותם, מפני שהקרן מתכלה, אלא ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות. והרי גם באופן זה כלה הקרן, שכאשר יבוא היובל השדה תחזור לבעליה ביובל²⁸¹. ושמא היובל יפגע בתוך שני המשכונא והקרן של הלוח כלה?

279 תוס' הקשו שהדבר תמוה האם כשלא רצה לבוא עד כאן ישלם לו שכרו. וי"ל שמדובר שאינו יכול לשכור באותם הדמים אבל אם יוסיף מעט ימצא לשכור חמור אחר. והרי נהנה במה שבא עד כאן ולכן יתן חצי שכרו ולא יפחית ממנו את מה שהוא צריך להוסיף כיון שהוא אנוס. או שמדובר כשיכול למכור את סחורתו במקום זה. תוס'.

280 היה יכול לתרץ שאין בדמיה לשכור אבל ברוב הפעמים יש בדמיה לשכור. תוס'.

281 הברייתא עצמה אינה קשה מפני שיש ללוח נפק"מ שלא יחתוך את העצים מפני שלפעמים ימי המשכנתא מסתיימים לפני שהיובל יבוא. או שימצאו לו מעות. אבל לרב שאמר שלא מכלים את הקרן קשה כיון שבסוף לא תשאר קרקע ביד הלוח. תוס'.

עונה הגמרא, שיקנו את השדה לשישים שנה²⁸² שאינה חוזרת ביובל. וכמו שרב חסדא אמר בשם רב קטינא, שלומדים שהמוכר שדהו לשישים שנה אינה חוזרת ביובל²⁸³. מהכתוב: "וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְצַמְתַּת פִּי לִי הָאָרֶץ"²⁸⁴. אין היובל מוציא אלא קרקע שאם לא היתה מצות יובל היתה נצממת, יצתה זו שאף על פי שאין שם יובל אינה נצממת.

בזמן שאין היובל נוהג והקרן לא כלה
שואלת הגמרא, הרי אחרי שישים שנה השדה תחזור למוכר והקרן כלה? אלא מדובר בזמן שאין היובל נוהג, והקרן לא כלה. ומסתבר שמדובר בזמן שאין היובל נוהג, מפני שאם מדובר בזמן שהיובל נוהג ומכלים את הקרן. למה לקנות שדה ויאכל פירות? שהמלוה יבקע את העצים וישרפם. ואומרת הגמרא שלעולם כן מכלים את הקרן. ואין זו קושיה, מפני שלפעמים שני המשכנתא יסתיימו מספר שנים לפני היובל. והלוה יאכל את הפירות באותם השנים לפני שהשדה תשוב לבעלים. או שיהיו ללוה מעות ויפדה את השדה מספר שנים לפני שהשדה תחזור למוכר.

השוכר ספינה וטבעה בחצי הדרך ר"נ א'
אם נתן לא יטול אם לא נתן לא יתן
אם נתן לא יטול²⁸⁵, ואם לא נתן לא יתן. שואלת הגמרא, אם מדובר בספינה זו ויין סתם מדוע אם נתן לא יטול, יאמר לו תן לי ספינה שאני אביא²⁸⁶ יין²⁸⁷. ואם מדובר בספינה סתם ויין זה ומדוע אם לא נתן לא יתן, יאמר לו תן לי את אותו היין עצמו ואני אביא ספינה אחרת²⁸⁸ 289? אמר רב פפא, אי אפשר לפרש את דברי רבי נתן אלא בספינה זו ויין זה, והמוחזק יאמר לחבירו אין לי אצלך דבר, מפני שעליך לקיים את תנאך²⁹⁰. אבל בספינה סתם ויין סתם הם חולקים. שהרי ביד שניהם

282 הגמרא חשבה שכיון שמוכר לזמן ארוך לא נחשב כליא קרנא. תוס'.

283 אלא ימתין ותחזור לו אחרי שישים. רש"י.

284 כאן פירש לך טעמו של מצות יובל. רש"י.

285 כמו שמפרש לקמן שהתובע ידו על התחתונה. רש"י.

286 הלא טענת התובע בריאה וחזקה מטענת הנתבע. שיאמר לו תן לי אותה ספינתא עצמה שהרי אמרת לי ספינה זו, ואני אביא לכאן חמרא ואוליך למקום שהתנית. שהרי אני אמרתי יין סתם. וכיון דבעל היין יכול להשלים תנאו הספן חייב להעמיד לו ספינה. רש"י.

287 לא רק שאם לא נתן לא יתן אלא שאפ' אם נתן יחזיר כיון שזה יכול להביא יין והמשכיר אינו יכול להביא את הספינה. ואינו דומה למה שא' לעיל אילו עד הכא בעת למיתי וכו'. מפני שיכול לשכור בקלות מכאן עד המקום שירצה או למכור כאן. אבל כאן היין טבע ומה ימכור. אבל אין לפרש שהקשו שיקח את שכר חצי הדרך שהלך. שא"כ היה צריך להקשות על מה ששנינו אם לא נתן לא יתן מדוע לא יתן כלל. תוס'.

288 הואיל והספן יש בידו להשלים תנאו וזה מעכב ישלם כל השכר. רש"י.

289 ואפ' לא נתן יתן את השכירות שהרי המשכיר קנה את כל השכירות במשיכת הספינה ע"י השוכר. כיון שהמשכיר יכול לקיים את תנאו. ומזלו של השוכר גרם ויתן על חצי הדרך שלא הלך שכרו כפועל בטל. וקשה מדוע יתן שכרו כפועל בטל, הרי הוא נאנס ולא הלך כמו שא' באתא מיטרא שהוא הפסד של הפועלים. ומשמע שכן הדין בכל אונס שבעה"ב לא יה צריך לדעת יותר מהפועלים. וריב"ן תירץ שלעיל הפועלים לא אבדו כלום אלא רק נתבטלו, וכאן שהמפסיד הפסיד את ספינתו והוא מוכן לקיים את התנאי, יקבל כפועל בטל. תוס'. תוס'.

290 תוס' הקשו אם נתן את כל השכירות מדוע שהשוכר לא יקח את שכר מחצית הדרך שלא הלך, ועוד הרי שכירות אינה משתלמת אלא בסוף. ויל' שכיון שנתן לו את כל שכרו הסכים שיהיה שלו מיד אע"פ ששכירות

להשלים. ואם הנתבע לא ירצה לתת חצי, שיעשה את תנאו. ואם קיבל יחזיר את החצי, ואם לא קיבל יתן לו את החצי.

השוכר את הספינה ופרקה בחצי הדרך אין לו אלא תרעומת תנו רבנן, השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך²⁹¹, נותן לו שכרו של חצי הדרך, ואין לבעל הספינה אלא תרעומת. שואלת הגמרא, אם נאמר שמדובר כשהוא מוצא להשכירה לאחרים, מדוע יש לו עליו תרעומת. ואם אינו מוצא להשכירה לאחרים, השוכר חייב לשלם את כל השכר²⁹²? עונה הגמרא, מדובר כשהוא מוצא להשכירה לאחרים. ויש לו עליו תרעומת משום 'רפסתא דספינתא', ריעוע הספינה שמתרועעת בהוצאת חבילות והכנסת חבילות. שואלת הגמרא, אם כך היא טענה טובה ויש עליו חיוב ממוזן?

כשפרק לתוכה מטען נוסף יש לו תרעומת משום שינוי או משום שצריך לקנות חבלים את הספינה, אלא שבחצי הדרך השוכר פרק לתוכה מטען נוסף²⁹³. והוא התנה מתחילה לתת בתוכה מה שרצה וישלם לפי חשבון המשאות והדרך. ולכן נותן לו שכר תוספת המשא של חצי הדרך, והתרעומת היא משום שינוי הדעת. שבעל הספינה יאמר לו הייתי סבור ללכת מהר ולחזור מהר. או משום שהוא צריך לקנות שם חבלים נוספים ביוקר²⁹⁴.

השוכר חמור לרכוב מניח כסותו ולגנותו ומזונות תנו רבנן, השוכר את החמור לרכוב עליה. הדרך החמר מניח שעורים תבן מזונות היום שוכר מניח עליה כסותו²⁹⁵, ולגנותו, ומזונות של אותה הדרך, מכאן ואילך חמר מעכב עליו. חמר מניח עליו שעורים, ותבן, ומזונותיו של אותו היום, מכאן ואילך שוכר מעכב עליו. שואלת הגמרא, אם מדובר כשמצוי לקנות בדרך מזונות, גם החמר יעכב מהשוכר להניח מזונות של יותר מיום אחד. ואם לא מצוי לקנות בדרך מזונות, גם שוכר לא יעכב בעד החמר מלהניח מזונות של כל הדרך? אמר רב פפא, מצוי לקנות מזונות ממלון של לילה אחד למלון של לילה שני על ידי טירחה. החמר דרכו לטרוח ולקנות, ללכת בעיר ולשאול מי מוכר מזונות, אבל השוכר אין דרכו לטרוח ולקנות.

אינה משתלמת אלא להבסוף. וריב"ם פירש שמה שהקשו בספינה סתם ויין זה מדוע שלא יתן את שכרו, הוא על חצי הדרך הדרך שהלך אבל פשוט שלא יתן החצי שלא הלך משום שהוא אנוס. אבל לא קשה על מה ששנינו אם נתן לא יטול ומשמע שלא יטול אפ' חצי הדרך שלא הלך. כיון שהוא מוחזק ומוכן לקיים את תנאו. ותירצו שביין זה וספינה זו לא מוציאים מהמוחזק כיון שיאמר לחברו כיון שאינך יכול לקיים תנאך מולך גרם. תוס'.

291 הגמרא הבינה בס"ד שסכם אתו ששכרה עד מקום פלוני בכך וכך, וכשהגיע לחצי הדרך פרקה והוציא חבילותיו ממנה. רש"י.

292 כפועל בטל. תוס'.

293 תוס' הקשו היה צריך לומר פריק לה, ור"ח פירש שמכר את הסחורה שבספינה לאחר. תוס'.

294 שכשהספינה מכבדת צריך להפליגה אל אמצעות הנהר למקום מים עמוקים שלא תהא גוששת וצריך חבלים ארוכים ולא הודיעו שיכניס לתוכה את החבלים הדרושים. רש"י.

295 ר"ח גורס כסתו, הכסת שמניח למראשותיו. תוס'.

לרכוב איש לא תרכב אשה אשה רוכב עליה תנו רבנן, השוכר את החמור לרכוב עליה איש אשה א' גדולה מעוברת ומיניקה
 איש, לא תרכב עליה אשה, אשה רוכב עליה
 איש. אם פסק לרכוב עליה אשה יכולה לרכוב עליה קטנה²⁹⁶ וגדולה מניקה ומעוברת. שואלת הגמרא, אם אמרו שתרכב עליה אשה מניקה, לא צריכים לומר שתרכב עליה אשה מעוברת²⁹⁷? אמר רב פפא, שהתנא אומר שתרכב עליה אשה מעוברת שהיא מניקה.

אמר אביי, התנא צריך לומר שתרכב עליה אפילו מעוברת, ומכאן שהאשה מעוברת כבידה מהריקנית. ומכאן נשמע, שדג שנמכר בשוק במשקל. כובדה הוא לפי כריסה. והיוצא להלכה לעניין מקח וממכר. אם ראית דג שכריסו גדול אל תקנהו במשקל, אלא אם כן תוציא את מעיו.

296 באנשים שמצויים בהם הרבה אנשים גדולים הוא פשוט ואין בכך חידוש. תוס'.

297 אשה מניקה היא שני גופים עם התינוק ומעוברת היא גוף אחד. רש"י לפי הגרסא השתא מניקה אמרת דרכבה מעוברת כ"ש. ואין נראה לר"ת אלא הגרסא היא, השתא מעוברת אמרת אין מניקה כל שכן. מפני שהמעוברת כבדה יותר מהמניקה. ותוס' כתבו שיש לישב את גרסת הספרים ולא שייך לומר לא זו אף זו כיון שמעוברת שהיא גוף אחד ביא בכלל מניקה שהיא שני גופים עם הולד. תוס'.

